

Маркевич І. І.

*аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-25>

ЕЛЕКТРОННИЙ АУДИТ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Швидкий розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для аналізу великих обсягів даних та їх використання з метою підвищення ефективності роботи, у тому числі і контролюючих органів. Так, зокрема, нові електронні сервіси дозволять значно поліпшити ефективність проведення доперевірочного аналізу та контрольної-перевірочної діяльності податковими органами при взаємодії з платниками податків.

Податковий кодекс України визначає право контролюючих органів проводити податкові перевірки з метою контролю за дотриманням податкового законодавства і ідентифікації фактів ухилення від сплати податків.

Найбільш комплексним інструментом контролю є документальна перевірка, предметом якої є своєчасність, правильність та повнота сплати усіх передбачених Податковим кодексом України обов'язкових платежів, а також виявлення можливих фактів щодо порушення валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи, аналіз дотримання роботодавцем законодавства щодо оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами).

При проведенні документальних перевірок, податкові інспектори аналізують дані, що містяться в податкових деклараціях, фінансовій, статистичній та іншій звітності, реєстрах податкового та бухгалтерського обліку, первинних документах тощо. Об'єктом документальних планових перевірок є результат діяльності платників податків, які включені до плану-графіка перевірок та мають ризик щодо несплати податків та зборів, порушення відповідного законодавства тощо.

Слід зазначити, що відповідно до вимог пункту 85.2 статті 85 Податкового кодексу України (далі – Кодекс) [1] платник податків зобов'язаний надати посадовим (службовим) особам контролюючих органів у повному обсязі всі документи, що належать або пов'язані з предметом перевірки. Такий обов'язок виникає у платника податків після початку перевірки.

При цьому, формат і структура таких документів, що мають бути надані саме великими платниками податків при проведенні документальної перевірки визначені в окремому «Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі при проведенні документальної перевірки», затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 1393 від 07.11.2011 року [2].

Останнім часом у практиці взаємодії контролюючих органів і платників податків в різних країнах все частіше використовують інструмент електронного аудиту. Цей новий вид державного контролю ґрунтується на процедурі подачі інформації контролюючим органам платниками податків у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T), розробленого Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Стандартний аудиторський файл (SAF-T) є міжнародним стандартом обміну бухгалтерськими даними між платниками податків та податковими органом, що вперше було розроблено та затверджено Комітетом з фіскальних питань ОЕСР в травні 2005 року. Основною метою SAF-T є спрощення для компаній подання бухгалтерської інформації на запит державних органів.

Слід зазначити, що 9 країн Європейського Союзу наразі запровадили SAF-T як стандарт електронної звітності, а саме Норвегія, Португалія, Франція, Люксембург, Австрія, Польща, Литва, Угорщина Румунія [3].

Суть механізму SAF-T дає змогу податковим органам безперешкодно отримувати дані для проведення ефективного та автоматизованого доперевірочного аналізу і мінімізувати будь-які додаткові запити інформації. Очікуваним ефектом імплементації е-аудиту при використанні даного інструменту є скорочення часу проведення податкових перевірок та підвищення ймовірності виявлення фактів ухилення від податків.

З метою виконання пункту 2 умов Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором щодо отримання Україною макрофінансової

допомоги 30 листопада 2020 року Міністерством фінансів України було розроблено та оприлюднено «Концепцію впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків», що передбачає поетапне впровадження обов'язку подачі стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) та імплементується в рамках підтримки заходів з набуття членства ЄС.

Впровадження електронного аудиту (е-аудиту) сприятиме вирішенню таких завдань:

- удосконаленню ризик-орієнтованих підходів на доперевірочному та перевірочному етапах;
- підвищенню швидкості, точності та ефективності результатів перевірок;
- зменшенню кількості податкових запитів до платників податків;
- мінімізації кількості податкових правопорушень та судових спорів;
- уникненню особистих контактів між платником податків та контролюючим органом, зниженню впливу «людського фактору».

Слід зазначити, що широке впровадження е-аудиту в практику податкового контролю в Україні можливо за умови розробки та прийняття відповідних законодавчих змін.

Наказом Міністерства фінансів України від 15.09.2020 № 561 «Про внесення змін до Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі при проведенні документальної перевірки» [4] було внесено зміни до Порядку, що набрали чинності з 27 серпня 2021 року. Зокрема, нова версія Порядку передбачає, що на запит контролюючого органу в рамках податкових перевірок великими платниками податків надаються електронні документи у форматі XML у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA), який представляє собою електронний файл стандартизованої структури, що містить експортовані із системи обліку дані про наявність та стан активів, власного капіталу та зобов'язань, а також інформацію щодо змін у фінансово-господарському стані суб'єкта господарювання за певний період.

Таким чином, на даний момент впроваджено сам стандарт обміну бухгалтерською інформацією з податковими органами у вигляді SAF-T UA з обов'язковим поданням такого файлу великими платниками на запит податкових органів при проведенні перевірок.

Для повноцінного запровадження зазначених новацій Міністерством фінансів України розроблено законопроект «Про

внесення змін до Податкового кодексу України щодо впровадження електронних перевірок (е-аудит)» (реєстр. № 6255 від 02.11.2021) [5], який наразі знаходиться на етапі розгляду Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики.

Метою прийняття проекту закону є забезпечення податковими органами покращення виконання закріплених функціональних обов'язків у частині здійснення податкового контролю. Необхідність прийняття законопроекту виникла у зв'язку з потребою впровадження сучасних новітніх підходів до податкового контролю, реформування якого є невід'ємною частиною загальної податкової реформи.

Законопроект передбачає обов'язок певних груп платників податків щорічно подавати до органів ДПС стандартний аудиторський файл (SAF-T) протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

Водночас, впровадження даного типу податкових перевірок супроводжується розробкою системи управління податковими ризиками Державною податковою службою України спільно із Міжнародним валютним фондом, що сприятиме автоматизації виявлення фактів несплати податків.

Таким чином, впровадження е-аудиту в систему податкового контролю України кардинально змінює підходи до проведення податкових перевірок. Після повноцінного впровадження SAF-T UA податкові органи зможуть автоматично обробляти бухгалтерські дані, ідентифікувати зони потенційних ризиків недоплати або свідомого ухилення від сплати податків ще на початку податкової перевірки.

В результаті, процедури перевірки контролюючим органом охоплюватимуть не усю діяльність платника за декілька періодів, а стосуватимуться конкретних операцій та ризиків, ідентифікованих навіть при обмеженому аналізі.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2011 № 1393 «Про затвердження Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-12#Text>
3. Презентація технічного опису стандартного аудиторського файлу SAF-T UA. URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/saf-t-ua/prezentatsiya/791398.html>
4. Наказ Міністерства фінансів України від 15.09.2020 № 561 «Про внесення змін до Порядку надання документів великого платника податків в електронній

формі при проведенні документальної перевірки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1123-20#Text>

5. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо впровадження електронних перевірок (е-аудит)» (реєстр. № 6255 від 02.11.2021). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/28192>